

Л.Ю. Сисоєва К.Ф. Черкашина

ГРОШІ І КРЕДИТ: В СХЕМАХ ТА ТАБЛИЦЯХ

Навчальний посібник

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів,
які навчаються за освітньо-професійною програмою бакалавра
з галузі знань “Економіка та підприємництво”

Суми
Університетська книга
2014

УДК [336.74+336/77](075.8)

ББК 65.011.312я73

С 40

Рекомендовано до друку вченою радою Державного вищого навчального закладу «Українська академія банківської справи Національного банку України». Протокол № 3 від 5 листопада 2012 р.

Рецензенти:

Яременко О.Л., д.е.н., професор, заступник керівника експертно-аналітичного Центру з питань грошово-кредитної політики – начальник відділу стратегії монетарної політики Ради Національного банку України;
Фролов С.М., д.е.н., професор кафедри фінансів Сумського державного університету;

Лазебник Л.Л., д.е.н., доцент кафедри банківської справи Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Гриф надано Міністерством освіти і науки України.

Лист № 1/11-12183 від 30.07.2013

Сисоєва Л. Ю.

С 40 Гроші і кредит: в схемах та таблицях [Текст] : навчальний посібник / Л. Ю. Сисоєва, К. Ф. Черкашина. – Суми : Університетська книга, 2013. – 245 с.

ISBN 978-960-680-

Викладено основні теоретичні, методичні та практичні аспекти функціонування грошей та кредиту в економіці країни. Розглянуто основні складові фінансового ринку, види грошових систем та становлення грошової системи України. Проаналізовано особливості проведення грошових реформ. Розкрито особливості позичкового капіталу та позичкового процента, кредитних відносин на різних етапах економічного розвитку. Значна увага приділена аналізу фінансових посередників, таких, як банківських, небанківських фінансово-кредитних установ, а також їх об'єднань.

Для студентів вищих навчальних закладів, аспірантів, викладачів, наукових і практичних працівників.

УДК[336.74+336/77](075.8)

ББК 65.011.312я73

ISBN 978-966-680-

© Сисоєва Л. Ю., Черкашина К. Ф., 2013

© Оформление, ООО «ИТД “Университетская книга»», 2013

Зміст

ВСТУП	7
Тематичний план лекцій і практичних занять (денна форма)	10
Зміст навчальної дисципліни	12
Розділ 1 Гроші, грошовий обіг та теорія грошей	19
Тема 1. Сутність і функції грошей	20
1.1. Мета та завдання курсу «Гроші і кредит»	20
1.2. Сутність економічної категорії «гроші»	20
1.3. Концепції походження грошей	24
1.4. Еволюція форм вартості	25
1.5. Еволюція грошей	26
1.6. Функції грошей	29
1.7. Якісні властивості грошей	31
<i>Питання та тестові завдання до теми</i>	33
Тема 2. Роль грошей в економіці та житті людини	37
2.1. Зв'язок функцій та ролі грошей	37
2.2. Роль грошей на різних етапах економічного розвитку	38
2.3. Роль грошей у житті людини	39
2.4. Кількісний і якісний аспекти ролі грошей	39
<i>Питання та тестові завдання до теми</i>	40
Тема 3. Теорія грошей	42
3.1. Номіналістична теорія грошей	42
3.2. Металістична теорія грошей	44
3.3. Теорія грошей класичної школи політичної економії	45
3.4. Теорія К. Маркса про походження і суть грошей	46
3.5. Кількісна теорія грошей	47
3.6. Неокласична кількісна теорія та ідеї М.І. Туган-Барановського	50
3.7. Внесок Дж. Кейнса в теорію грошей	51
3.8. Сучасні монетаристські теорії грошей	52
3.9. Сучасний синтез теорії грошей	54
<i>Питання та тестові завдання до теми</i>	55
Тема 4. Грошовий оборот і грошова маса	60
4.1. Суть і структура грошового обороту	60
4.2. Модель грошового обороту. Грошові потоки та механізм їх балансування	63

4.3. Закон грошового обігу	66
4.4. Грошова маса. Грошові агрегати Особливості побудови показників грошової маси	66
4.5. Швидкість обігу грошей та фактори, що впливають на швидкість обігу грошей	69
<i>Питання та тестові завдання до теми</i>	69
ЗАДАЧІ ДО РОЗДІЛУ 1	74
Розділ 2 Грошовий ринок, грошові системи та інфляція	77
Тема 5. Грошовий ринок	78
5.1. Сутність грошового ринку	78
5.2. Інституційна модель грошового ринку	80
5.3. Структура грошового ринку	81
5.4. Цілі та мотиви попиту на гроші	87
5.5. Чинники впливу на попит на гроші	88
5.6. Формування пропозиції грошей і його чинники	89
5.7. Характеристика форм платіжних інструментів в Україні	91
<i>Питання та тестові завдання до теми</i>	95
Тема 6. Грошові системи	99
6.1. Суть грошової системи та її елементи	99
6.2. Види грошових систем та їх еволюція	101
6.3. Сучасна грошова система України	106
<i>Питання та тестові завдання до теми</i>	107
Тема 7. Інфляція	109
7.1. Сутність та закономірності розвитку інфляції	109
7.2. Теоретичні концепції інфляції	111
7.3. Види інфляції	112
7.4. Вимірювання інфляції	115
7.5. Економічні та соціальні наслідки інфляції	116
7.6. Методи регулювання інфляції	116
7.7. Особливості розвитку інфляційних процесів в Україні	117
<i>Питання та тестові завдання до теми</i>	120
Тема 8. Грошові реформи	126
8.1. Сутність грошової реформи	126
8.2. Види грошових реформ	128
8.3. Грошова реформа в Україні (2-16 вересня 1996 року)	131
<i>Питання та тестові завдання до теми</i>	132

Тема 9. Механізм формування пропозиції грошей та грошово-кредитна політика	134
9.1. Механізми готівкової та безготівкової емісії	134
9.2. Величина, фактори та структура грошового мультиплікатора	135
9.3. Сутність грошово-кредитної політики	136
9.4. Засоби і методи грошово-кредитної політики	138
<i>Питання та тестові завдання до теми</i>	139
ЗАДАЧІ ДО РОЗДІЛУ 2	140
Розділ 3 Кредит у ринковій економіці	143
Тема 10. Кредит – форма руху позичкового капіталу	144
10.1. Сутність позичкового капіталу	144
10.2. Основні теорії кредиту	146
10.3. Сутність кредиту	152
10.4. Природа та види позичкового процента	156
10.5. Роль та функції кредиту	157
<i>Питання та тестові завдання до теми</i>	159
Тема 11. Форми, види і роль кредиту	163
11.1. Класифікація кредитів	163
11.2. Міжгосподарський кредит	164
11.3. Держава як кредитор і держава як позичальник	165
11.4. Комерційний кредит як товарна форма кредиту	166
11.5. Специфіка споживчого кредитування	167
<i>Питання та тестові завдання до теми</i>	168
ЗАДАЧІ ДО РОЗДІЛУ 3	171
Розділ 4 Діяльність суб'єктів грошового ринку	173
Тема 12. Фінансове посередництво грошового ринку	174
12.1. Сутність та еволюція фінансового посередництва	174
12.2. Функції фінансових посередників	176
12.3. Поняття і структура фінансово-кредитної системи	177
12.4. Структура та функції банківської системи	179
12.5. Основні види небанківських фінансових інститутів та механізм їх функціонування	183
12.6. Об'єднання фінансово-кредитних посередників	184
<i>Питання та тестові завдання до теми</i>	188
Тема 13. Комерційні банки	190
13.1. Сутність банку як головної складової фінансово-кредитної системи	190

13.2. Функції банку	193
13.3. Організаційно-управлінська структура комерційних банків	194
13.4. Банківські операції, продукти та послуги	195
<i>Питання та тестові завдання до теми</i>	197
Тема 14. Центральні банки в системі монетарного та банківського управління	199
14.1. Роль, значення та організація діяльності центральних банків	199
14.2. Причини та етапи створення емісійних банків	201
14.3. Функції центральних банків	203
14.4. Статус та незалежність емісійних банків	204
14.5. Цільова спрямованість монетарної політики	205
14.6. Вплив центральних банків на грошовий ринок	207
<i>Питання та тестові завдання до теми</i>	210
ЗАДАЧІ ДО РОЗДІЛУ 4	214
Розділ 5 Валютний ринок і міжнародні фінансово-кредитні організації	215
Тема 15. Валютний ринок і валютні системи	216
15.1. Сутність валюти і валютних відносин. Види конвертованості валюти	216
15.2. Валютний ринок	217
15.3. Валютний курс	219
15.4. Види операцій на валютному ринку	225
15.5. Валютні системи та валютна політика	226
<i>Питання та тестові завдання до теми</i>	228
Тема 16. Міжнародні фінансово-кредитні організації та їх співробітництво з Україною	231
16.1. Основні міжнародні фінансово-кредитні організації	231
16.2. Особливості діяльності Міжнародного валютного фонду	233
16.3. Група Світового банку. Характеристика складу та функцій членів групи Світового банку.	233
16.4. Регіональні міжнародні фінансово-кредитні інститути.	235
<i>Питання та тестові завдання до теми</i>	237
ЗАДАЧІ ДО РОЗДІЛУ 5	238
Перелік питань з дисципліни	240
Список рекомендованої літератури	244

ВСТУП

Постійний розвиток ринкових відносин обумовлює зростання ролі грошей та кредиту у стабілізації економіки країни. Гроші забезпечують функціонування всієї системи. Змінюються види та форми грошей, виходячи з цього деформована грошова система може стати головною причиною розбалансованості виробничого процесу, різких коливань рівня цін, інших негативних явищ. Кредит, у свою чергу може сприяти поживленню ділової активності економічних суб'єктів, але у той же час він може привести до появи кризових явищ. Тому необхідно визначатися з межами та обсягами кредитних ресурсів.

Все вищезазначене викликає необхідність у вивченні дисципліни «Гроші і кредит» майбутніми фахівцями всіх економічних спеціальностей.

З огляду на це, курс «Гроші і кредит» є базовим в учбовому процесі, оскільки він є складовою частиною економічної теорії, що розвиває і конкретизує цільовий характер вивчення економічних відносин, дає чіткіше уявлення про загальну форму вираження економічних відносин – грошову, її специфічні закони функціонування і розвитку.

Значення категорій, їх специфічні особливості при організації грошових відносин на національному і світовому рівнях, визначають зміст і призначення навчального курсу «Гроші і кредит». Теоретичні можливості, практичні зв'язки і ідеологічна спрямованість сприяють більшій ефективності управління ринковою економікою за допомогою грошово-кредитної, фіскальної і валютної політики.

Дисципліна «Гроші і кредит», що включена в учбові плани підготовки бакалаврів за всіма економічними спеціальностями, має за мету сформувати у студентів знань з теорії грошей та кредиту, організаційно-правового механізму функціонування в ринковій економіці грошей, кредиту та банків обох рівнів. Структурно мету дисципліни можна конкретизувати наступним чином:

- формування у студентів чіткого розуміння суті і значення всіх категорій грошових відносин, їх взаємодії, механізмів впливу на економічне середовище і розвиток держави (освітня мета);
- розвиток самостійного наукового мислення, вміння використовувати набуті знання у практичній діяльності (виховна мета);

- отримання та засвоєння навичок розрахунку показників інфляції, простих та складних відсотків, грошових агрегатів, оцінки стану грошового ринку та його складових, а також управління економічними процесами за допомогою інструментів грошово-кредитної політики (практична мета).

Основним завданням зазначеної дисципліни є з'ясування сутності, функцій, концепцій та ролі грошей і кредиту в ринковій економіці; механізму функціонування грошової системи у ринковій економіці; закономірностей та специфіки функціонування грошового ринку та валютного ринку; засвоєння ролі, специфіки та практики використання грошово-кредитної політики центрального банку, напрямів діяльності банків та небанківських фінансових інститутів у сфері грошово-кредитного обслуговування економічних суб'єктів та населення в країні.

Завдання навчальної дисципліни:

- сформувані у студентів знання щодо сутності, необхідності та ролі грошей та кредиту для функціонування економіки країни в цілому;
- довести до студентів розуміння сутності, цілей та основних засад грошово кредитної політики та її вплив на економічні процеси;
- сформувані розуміння принципів управління економікою через грошову сферу та функціонування сучасних грошових систем, а також валютної системи;
- створити теоретичну та методологічну базу, необхідну для наступного оволодіння практикою використання грошово-кредитних інструментів;
- сформувані у студентів системний підхід та практичні навички процесу кредитування;
- поглибити загальну фахову підготовку слухачів.

Предмет навчальної дисципліни: грошова і банківська система як центральні ланки інфраструктури грошового ринку .

Дисципліна «Гроші і кредит» тісно пов'язана з іншими дисциплінами, такими як «Банківські операції», «Фінансовий менеджмент», «Центральний банк і грошово-кредитна політика», «Аналіз банківської діяльності», «Інвестиційне кредитування», «Фінансовий облік у банках», «Банківська статистика».

При вивченні курсу «Гроші і кредит» студенти повинні знати:

- основні категорії грошей та кредиту;
- дію економічних законів у фінансовій, кредитній, ціновій і інших сферах функціонування грошових відносин;
- структуру, функції і інструменти ринку позикових капіталів;
- основи функціонування валютного ринку та валютної системи;
- суть інфляції і її особливості на сучасному етапі.
- структуру та етапи розвитку грошових і кредитних систем;
- правову основу здійснення грошово-кредитної політики;
- методи та інструменти монетарної політики;
- теоретичні засади діяльності центрального та комерційних банків;
- особливості діяльності міжнародних фінансово-кредитних установ та особливості їх співробітництва з Україною.

вміти:

- визначати та аналізувати поточний стан грошового ринку;
- розраховувати показники інфляції;
- визначати рівновагу на ринку грошей;
- будувати графічні взаємозалежності попиту та пропозиції на грошовому ринку;
- характеризувати механізм та наслідки впливу грошово-кредитної політики на економіку країни;
- аналізувати фінансовий стан кредитних установ;
- розраховувати відсотки з постійною та перемінною базою нарахування;
- науково обґрунтувати варіанти валютної і кредитної політики держави;
- будувати графіки погашення кредиту.

Навчальний матеріал дисципліни «Гроші і кредит» структурно поділений на 16 тем. Організація навчального процесу на основі кредитно-модульної системи в рамках Болонського процесу для забезпечення мобільності студентів у процесі навчання вимагає виділення в дисципліні залікових кредитів, модулів та змістових модулів.

Тематичний план лекцій і практичних занять (денна форма)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	усього	у тому числі		
		л	п	с.р.
1	2	3	4	7
Модуль 1				
Змістовий модуль 1. Гроші, грошовий обіг та теорія грошей				
Тема 1. Сутність і функції грошей	22	6	6	10
Тема 2. Роль грошей в економіці та житті людини	16	2	4	10
Тема 3. Теорія грошей	22	6	6	10
Тема 4. Грошовий оборот і грошова маса	22	6	6	10
Разом за змістовим модулем 1	82	20	22	40
Змістовий модуль 2. Грошовий ринок, грошові системи та інфляція				
Тема 5. Грошовий ринок	20	4	6	10
Тема 6. Грошові системи	20	4	6	10
Тема 7. Інфляція	20	4	6	10
Тема 8. Грошові реформи	18	2	6	10
Тема 9. Механізм формування пропозиції грошей та грошово-кредитна політика	20	4	6	10
Разом за змістовим модулем 2	98	18	30	50
Усього годин за модулем 1	180	38	52	90
Модуль 2				
Змістовий модуль 3. Кредит у ринковій економіці				
Тема 10. Кредит - форма руху позичкового капіталу	18	6	6	10
Тема 11. Форми, види і роль кредиту	20	8	6	12
Разом за змістовим модулем 3	38	14	12	22
Змістовий модуль 4. Діяльність суб'єктів грошового ринку				
Тема 12. Фінансове посередництво грошового ринку	16	6	4	6
Тема 13. Комерційні банки	14	4	6	6
Тема 14. Центральні банки в системі монетарного та банківського управління	12	4	4	6
Разом за змістовим модулем 4	42	14	14	18

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	усього	у тому числі		
		л	п	с.р.
Змістовий модуль 5. Валютний ринок і міжнародні фінансово-кредитні організації				
Тема 15. Валютний ринок і валютні системи	16	6	4	16
Тема 16. Міжнародні фінансово-кредитні організації та їх співробітництво з Україною	12	4	4	16
Разом за змістовим модулем 5	28	10	8	32
Усього годин за модулем 2	144	38	34	72
Модуль 3				
Курсова робота	36	-		36
Усього годин за модулем 2 і 3	180	38	34	108

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Гроші, грошовий обіг та теорія грошей

Тема 1. Сутність і функції грошей

Гроші розглядаються як предмет наукового аналізу і теоретичного пізнання. Визначається необхідність грошей у порівнянні з натуральним товарообміном. Еволюція форм вартості та грошей. Товари, які виконували роль грошей (товарні гроші). Золото-срібний біметалізм. Золотий монOMETалізм. Суть і вартість грошей. Гроші як специфічний товар, як загальний еквівалент. Ліквідність грошей. Суперечність між конкретною і загальною споживчою вартістю золота та її вирішення. Роздвоєння вартості золота як звичайного товару і як грошей. Мінова вартість грошей – знаків. Особливості грошей як загального товару. Гроші як суспільне явище. Функції грошей та їх еволюція. Функції грошей як форми прояву їх в роботі. Грошовий масштаб або масштаб цін. Характеристика обміну товарів за допомогою грошей за схемою Т-Г-Т. Сфера застосування грошей як засобу платежу. Демонетизація золота. Функції грошей на світовому ринку.

Тема 2. Роль грошей в економіці та житті людини

Роль грошей у розширеному відтворенні. Гроші в умовах ринкової економіки як носій позичкового капіталу. Роль грошей в централізованому плановому управлінні і в ринковій економіці. Формування міжнародних ринків капіталу. Позитивна і негативна роль грошей. Значення грошей на сучасному етапі розвитку економіки. Перспективи розвитку грошей.

Тема 3. Теорія грошей

Номіналістична теорія грошей. Критика золотого стандарту. Металістична теорія грошей. Помилки меркантилістів. Критика металістичної теорії грошей. Неприйняття металістичної теорії грошей у сучасних умовах. Теорія грошей класичної школи політичної економії. Вчення про гроші у працях А. Сміта. Наукові погляди Д. Рікардо та його кількісна теорія грошей. Кількісна теорія грошей. Базові положення теорії та їх вираження. Трансакційний варіант кількісної теорії грошей або теорія І. Фішера. Кембріджський варіант теорії. Кембріджське рівняння або формула А. Пігу. Кон'юнктурний варіант М.І. Туган-Банрановського. Кейнсіанські трактування кількісної теорії грошей. Аналіз мотивів нагромадження грошей. Монетаристична версія кількісної теорії грошей. Головні елементи монетаристської мо-

делі. “Портфельна модель”. Монетаризм і економічне регулювання. Протистояння грошово-кредитної і фінансової політики як інструментів макроекономічного контролю. Теорія грошей К. Маркса. Сучасні монетаристські теорії грошей. Широке і вузьке визначення монетаризму. Слабкі сторони монетаризму. Сучасний синтез теорії грошей. Групи монетаристів: неокласики, градуалісти, прагматики.

Тема 4. Грошовий оборот і грошова маса

Суть і структура грошового обороту. Грошовий оборот на мікрорівні і макроекономічному рівні. Економічна основа та загальні схеми грошового обороту. Поняття грошового потоку. Класифікація грошових потоків, їх характеристика та взаємозв'язок між ними. Роль держави в кругообороті продуктів і доходів. Модель кругообороту з урахуванням впливу іноземного сектора економіки. Поняття грошового обігу як руху грошей і зв'язок його з суспільним відтворенням. Вилучення грошей з обігу. Форми обігу грошей. Зв'язок грошового обігу з товарним обігом. Грошова маса, що обслуговує грошовий обіг. Кількісний вираз грошової маси та її структура за критеріями. Грошові агрегати та їх формування. Визначення обсягу грошової маси в кожному агрегаті. Швидкість обігу грошей: поняття, характеристика, показники. Закони грошового обігу. Визначення кількості грошей, необхідних для обігу та для обігу і платежів. Сучасні засоби платежу, які обслуговують грошовий обіг: банкноти, розмінна монета, депозитні гроші, векселі, чеки, електронні гроші.

Змістовий модуль 2. Грошовий ринок, грошові системи та інфляція

Тема 5. Грошовий ринок

Суть грошового ринку, його специфіка та відмінність з іншими категоріями. Економічна структура грошового ринку. Механізм функціонування ринку. Сектори прямого та опосередкованого фінансування та суб'єкти ринку. Попит на гроші, його суть. Попит на гроші як форму багатства. Чинники, визначають параметри попиту на гроші: прості рівняння грошового обігу; теорія касових залишків; транзакційний залишок грошей; спекулятивний залишок грошей. Особливості формування попиту на гроші в умовах перехідної економіки. Рівновага на ринку грошей.

Тема 6. Грошові системи

Поняття грошової системи та її елементи. Масштаб цін. Валютний курс. Види готівкових грошових знаків. Основні типи грошових систем: неринкова, ринкова, саморегулююча, регульована, металевого обігу (біметалізму, в т.ч. систем: паралельної валюти, подвійної валюти, “кульгаючої валюти”); монометалізму, в т.ч. систем: золотомонетного, золотозливкового та золотодевізного стандарту), паперово-грошового обігу, кредитного обігу. Операції на відкритому ринку. Економічні показники регулювання діяльності комерційних банків. Методи регулювання руху грошей. Касові операції. Форма організації безготівкового руху грошей і безготівкових розрахунків.

Тема 7. Інфляція

Загальна характеристика, суть, закономірності та типи інфляції. Стагфляція. Особливості інфляційних процесів у різних країнах. Інфляція в Україні. Соціально-економічні наслідки інфляції. Державне регулювання інфляції. Антиінфляційна політика. Дефляційна політика. Політика доходів. Показники вимірювання інфляції. Основні теоретичні концепції інфляції. Теорія надмірного попиту. Теорія інфляції на основі зростання грошових витрат виробництва. Концепція “цінових накидок”. Концепція зміни галузевої структури попиту.

Тема 8. Грошові реформи

Сутність та види грошових реформ. Основні моделі проведення грошових реформ. Створення нової грошової системи. Часткова зміна грошової системи. Спеціальні стабілізаційні заходи. Деномінація. Методи стабілізації валют: нуліфікація, ревальвація, девальвація. Приклади проведення грошових реформ у світі. Грошова реформа в Україні 2-16 вересня 1996 року.

Тема 9. Механізм формування пропозиції грошей та грошово-кредитна політика

Пропозиція грошей, її суть, чинники та механізм формування. Роль державних інституцій у здійсненні емісійного процесу. Безготівкова емісія грошей. Норма обов'язкового резервування, грошова база, ефект кредитного мультиплікатора. Процент як ціна грошей. Механізм збільшення грошової маси в обігу. Первинна емісія грошей Центральним банком. Вторинна емісія депозитних грошей комерційних банків. Грошовий мультиплікатор. Чинники, що впливають на зростання грошової маси. Сталість грошей. Фактори, що формують сталість грошей. Інструменти грошово-кредитної політики та їх вплив на обсяг грошової маси в обігу.

Змістовий модуль 3. Кредит у ринковій економіці

Тема 10. Кредит – форма руху позичкового капіталу

Позичковий капітал. Функції капіталу, капітал-власність та капітал-функція. Джерела капіталу. Необхідність кредиту, його причини та обов'язковість. Суть кредиту. Поняття кредиту. Кредитні відносини. Функції кредиту. Перерозподільна функція. Антиципаційна (емісійна) функція. Контрольна функція. Економічні межі та закономірності розвитку кредиту. Поняття економічних меж. Просторові, часові та якісні економічні межі. Зовнішня та внутрішня межі кредиту.

Тема 11. Форми, види і роль кредиту

Натуралістична теорія кредиту. Капіталотворча теорія кредиту. Марксистські концепції в теорії кредиту. Форми кредиту. Кредит товарний і грошовий. Банківський, державний, міжгосподарський; виробничий та споживчі кредити. Комерційний кредит. Дебіторсько-кредиторська заборгованість. Позабанківський споживчий кредит. Закономірності розвитку кредиту. Роль кредиту в розширеному відтворенні. Особливості та роль міжнародного кредиту.

Позичковий процент, його суть та роль. Норма процента. Фактори, що впливають на рівень норми процента. Маржа. Особливий характер та форма ціни грошей. Відсотки з постійної та перемінною базою нарахування. Види процента. Зв'язок зміни процентної ставки з інфляцією. Вплив змін в попиті та пропозиції грошей на рівень процентної ставки. Межі та наслідки зміни процентної ставки. Процент як об'єкт державного регулювання.

Змістовий модуль 4. Діяльність суб'єктів грошового ринку

Тема 12. Фінансове посередництво грошового ринку

Фінансово-кредитні інститути, їх види і функції. Рівень розвитку окремих складових парабанківської системи. Основні види діяльності на грошовому ринку. Цінні папери як інструмент грошового ринку. Ломбарди. Пенсійні фонди. Основні види страхування. Особливості діяльності лізингових компаній. Інвестиційні компанії. Фінансові компанії. Роль факторингових та форфейтингових компаній.

Тема 13. Комерційні банки

Класифікація комерційних банків. Комерційні банки, їх види, функції та організаційна структура. Операції комерційних банків.

Кредитні операції – головна сфера діяльності комерційних банків. Додаткові послуги комерційних банків. Створення комерційних банків. Структура комерційних банків. Прибуток банку, його доходи та витрати. Власні кошти банку. Операції по залученню вкладів. Поняття про вклад (депозит), його характеристика. Види вкладів та їх характеристика. Джерела кредитних ресурсів. Кредитні операції. Способи забезпечення позички. Носії забезпечення кредитів. Способи погашення позичок. Овердрафт. Нетрадиційні кредити. Інвестиційні операції. Інвестиційні цінні папери. Ставка доходу по облігаціях. Банківські послуги.

Тема 14. Центральні банки в системі монетарного та банківського управління

Структура банківської системи. Незалежність центральних банків. Функції та основні завдання центрального банку. Поняття грошово-кредитної політики. Експансія. Рестрикція. Операції на відкритому ринку. Норма обов'язкового резервування. Рефінансування. Операції репо. Облікова ставка. Облік векселів. Валютна політика. Таргетування. Цілі грошово-кредитної політики. Нормативи банківської діяльності. Лімітування. Банківський нагляд. Функції Національного банку України. Структура Національного банку України. Взаємозв'язок між банками першого та другого рівнів.

Змістовий модуль 5. Валютний ринок і міжнародні фінансово-кредитні організації

Тема 15. Валютний ринок і валютні системи

Сутність та значення валютних відносин. Валютні системи. Конвертованість валют. Поняття “національна валютна система”. Конвертованість національної грошової одиниці. Часткова конвертованість валюти. Зовнішня та внутрішня конвертованість валюти. Світова валютна система та її складові елементи. Золотомонетний стандарт. Золотодевизний стандарт. Валютні зони. Валютні блоки. Бреттон-Вудська валютна система. Штучна валютна одиниця – СДР. Ямайська валютна система. Міжнародна валютна система (регіональна) – “Європейська валютна система” (ЄВС) та її елементи. Валютний курс. Золотий паритет. Класифікація форм валютних курсів. Валютний кошик. Регулювання валютних курсів. Валютна інтервенція. Валютний демпінг. Дисконтна політика. Девальвація та ревальвація. Метод зваженої ва-

люотної корзини. Основні форми міжнародних розрахунків. Класифікація міжнародних розрахунків. Валютні застереження.

Тема 16. Міжнародні фінансово-кредитні організації та їх співробітництво з Україною

Міждержавні угоди. Норми валютного законодавства держави. Міжнародний кредит. Кредити міжнародних і регіональних організацій. Міжнародний ринок позичкових капіталів. Баланси міжнародних розрахунків Валютні обмеження. Форми валютних обмежень. Повна конвертованість валюти. Міжнародні та регіональні валютно-фінансові організації. Міжнародний валютний фонд (МВФ) та особливості його діяльності. Світовий банк: Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР). Співпраця України з міжнародними фінансово-кредитними організаціями.